

Nr 116

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1956/57, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

Statens allmänna fastighetsfond

1:o) **Vissa byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 1 beträffande kapitalbudgeten (bilaga 29, punkt 1, s. 1 och 2 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1956), vilket avser vissa byggnadsarbeten vid medicinsk-kemiska och farmakologiska institutionerna vid universitetet, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 140 000 kronor.

2:o) **Nybyggnad för de geografiska och mineralogisk-geologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 2), vilket avser medelsanvisning för byggnadsföretagets fortsättande, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnad för de geografiska och mineralogisk-geologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 1 400 000 kronor.

3:o) **Nybyggnad för zoofysiologiska institutionen vid universitetet i Uppsala.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 2—4) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Osvald* väckt motion (I: 94), i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1956/57 anvisa ett belopp av 600 000 kronor för nybyggnaden för växtbiologi och limnologi vid Uppsala universitet.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet — i den mån redogörelse icke lämnas i det följande — hänvisa till motionen.

I skrivelse den 30 september 1955 har *universitetskanslern* på förslag av *det större konsistoriet i Uppsala* hemställt om anvisande av erforderliga anslagsmedel till bland annat förberedande arbeten för nybyggnad för zoofysiologiska institutionen vid universitetet. Kostnaderna för dessa förberedande arbeten har av konsistoriet uppskattats till 100 000 kronor. Kostnaden för byggnadsföretaget i dess helhet har hösten 1953 preliminärt beräknats till 1 840 000 kronor, varav 1 775 000 kronor för själva institutionsbyggnaden och 65 000 kronor för ett därtill anslutet djurhus. *Byggnadsstyrelsen* har i skrivelse den 5 december 1955 förklarat, att den totala byggnadskostnaden för ifrågavarande nybyggnad enligt prisläget år 1955 torde bära uppskattas till 1 900 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Med hänsyn till i handlingarna angivna förhållanden och på grund av för mig kända omständigheter i övrigt har jag funnit den zoofysiologiska institutionen vid Uppsala universitet vara i stort behov av utökade lokaler. Jag anser mig därför bära biträda förslaget om uppförande av en särskild byggnad för denna institution. De totala byggnadskostnaderna har, såsom av den lämnade redogörelsen framgått, av byggnadsstyrelsen enligt prisläget år 1955 beräknats till 1 900 000 kronor. För nästa budgetår har allenast äskats en medelsanvisning av 100 000 kronor till förberedande arbeten för byggnadsföretaget.

I *motionen I: 94* har anförts bland annat följande.

Ehuru växtbiologi icke är ett självständigt examensämne i fil. kand.- och fil. ämbetsexamen, är en icke obetydlig del av den för betyg i botanik i dessa examina obligatoriska undervisningen förlagd till växtbiologiska institutionen. För lärarutbildning är det sålunda synnerligen angeläget, att en nybyggnad för växtbiologiska institutionen snarast kommer till stånd.

Enligt den år 1948 uppgjorda generalplanen för utbyggande av Uppsala universitet skulle tillbyggnaden till växtbiologiska institutionen även inrymma lokaler för limnologiska institutionen.

I februari 1955 beslöt matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid Uppsala universitet enhälligt anhålla om att större akademiska konsistoriet i sina petita till 1956 års riksdag ville upptaga framställning om investeringsanslag till bl. a. »förberedande åtgärder för nybyggnad till växtbiologiska och limnologiska institutionerna kr. 100 000» samt »förberedande åtgärder för nybyggnad för zoofysiologiska institutionen kr. 100 000», samt att till dessa äskanden göra följande uttalanden:

Beträffande de två sistnämnda anslagen vill sektionen framhålla, att båda dessa byggnadsföretag äro av synnerligen stor vikt, varför sektionen hemställer att båda de begärda anslagen snarast beviljas. Skulle emellertid icke båda anslagen kunna beviljas vid nästkommande års riksdag, finner sektionen, att anslaget till nybyggnad för de växtbiologiska och limnologiska institutionerna bör i första hand ifrågakomma.

Under hänvisning härtill beslöt konsistoriet hemställa hos universitetskanslern om utverkande av proposition om båda de av sektionen äskade investeringsanslagen samt fann »i likhet med sektionen, att anslaget till nybyggnad för de växtbiologiska och limnologiska institutionerna bör i första hand ifrågakomma.»

Universitetskanslern hemställde den 30 september 1955 »med anledning av förevarande framställningar» hos Konungen »att förslag måtte föreläggas riksdagen om beviljande av erforderliga anslag för ifrågavarande ändamål» samt anhöll samtidigt hos kungl. byggnadsstyrelsen, »att byggnadsstyrelsen ville, efter verkställande av närmare kostnadsberäkningar, med eget yttrande till Kungl. Maj:t ingå med förslag i ämnet».

Byggnadsstyrelsen anförde i skrivelse till Konungen den 5 december 1955 i de här aktuella frågorna följande:

I fråga om nybyggnaden för växtbiologi och limnologi har byggnadsstyrelsen — med hänvisning även till det samråd som den 20 april 1955 ägt rum i hithörande frågor inför universitetskanslern mellan representanter för universitetet och byggnadsstyrelsen — räknat med en projektering i sådan takt, att byggnadsföretaget skulle kunna igångsättas på våren 1957. Vid sådant förhållande skulle ett belopp av 600 000 kronor bli erforderligt under budgetåret 1956/57.

De uppgivna byggnadskostnaderna för de olika arbetena föranleder från byggnadsstyrelsens sida ingen annan erinran än att för nybyggnaden för zoofysiologi hösten 1953 preliminärt beräknade 1 840 000 kronor, enligt prisläget 1955 bör upptagas till 1 900 000 kronor.

I fråga om det växtbiologiska-limnologiska nybygget gick byggnadsstyrelsen alltså ännu längre än sektionen och konsistoriet, i det den icke nöjde sig med förslaget om 100 000 kronor till »förberedande åtgärder» utan räknade med »att byggnadsföretaget skulle kunna igångsättas på våren 1957» och »vid sådant förhållande» ansåg »ett belopp av 600 000 kronor bli erforderligt under budgetåret 1956/57» — medan byggnadsstyrelsen för det zoofysiologiska nybygget, i motsats till nybyggnaderna för geografi-geologi och växtbiologi-limnologi, icke anför något anslagsbehov alls för budgetåret 1956/57, utan inskränker sig till att korrigera den för detta bygge förut beräknade totalkostnaden.

Mot bakgrunden av det händelseförlopp, varav huvuddragen nu tecknats, förefaller det egendomligt, att statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nu äskat 100 000 kronor för förberedande åtgärder för nybyggnad för zoofysiologiska institutionen men icke någonting för institutionerna för växtbiologi och limnologi. Med hänsyn till det svåra nödläge vari dessa båda institutioner befinner sig och till de uttalanden, som gjorts av de sakkunniga instanserna, synes det angeläget, att byggnadsfrågan för ifrågavarande båda institutioner nu löses på det av byggnadsstyrelsen föreslagna sättet.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Med anledning av motionen I: 94 får utskottet, som icke är berett att biträda det i motionen framställda yrkandet, framhålla att starka skäl synas utskottet tala för att jämväl växtbiologiska och limnologiska institutionernas nybyggnadsbehov beaktas och att denna fråga snarast möjligt vinner sin lösning. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på detta spörsmål.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen I: 94, till *Nybyggnad för zoofysiologiska institutionen vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

4:o) **Vissa byggnadsarbeten vid Lunds universitet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, s. 4), vilket avser påbörjande av om- och tillbyggnad av zoologiska institutionen, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid Lunds universitet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 275 000 kronor.

5:o) **Nybyggnad för medicinska fakulteten vid universitetet i Göteborg.** Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 4—9) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kronor. Anatomiska, histologiska, medicinsk-kemiska, fysiologiska och farmakologiska institutionerna i Göteborg har alltsedan medicinska högskolans tillkomst varit förlagda till provisoriska lokaler i avvaktan på uppförande av nybyggnad för dessa institutioner jämte vissa för dem gemensamma lokaler, såsom bibliotek m. m. För anordnande av en arkitekttävling och för verkställande av vissa utredningar m. m. beträffande en dylik nybyggnad anvisades under rubriken Nybyggnad för medicinska högskolan i Göteborg för budgetåret 1948/49 ett investeringsanslag av 150 000 kronor. Vidare har under rubriken Nybyggnad för medicinska fakulteten i Göteborg beviljats dels för budgetåret 1954/55 ett investeringsanslag av likaledes 150 000 kronor för upprättande av ritningar till nybyggnaden m. m., dels ock för innevarande budgetår ett investeringsanslag av 1 350 000 kronor för byggnadsföretagets påbörjande.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Vid min anmälan i föregående års statsverksproposition av frågan om anslag för påbörjande av de för medicinska fakulteten planerade nybyggnaderna uttalade jag, att de fem institutionsbyggnaderna först borde komma till utförande. Jag ansåg sålunda, att den tilltänkta administrations- och biblioteksbyggnaden skulle placeras sist i tidsplanen för byggnadsprogrammets genomförande. Byggnadsstyrelsen har nu upplyst, att man icke kan påräkna, att de lokaler, vari fakultetens bibliotek för närvarande är inrymt och vilka är belägna i en staden tillhörig fastighet, kommer att kunna stå till förfogande för ändamålet efter utgången av år 1958. I likhet med byggnadsstyrelsen och fakulteten anser jag det mindre lämpligt, att den nuvarande provisoriska lösningen av bibliotekets lokalfråga ersättes med ett nytt provisorium, innebärande att biblioteket för en kortare mellantid inrymmes i vissa för helt andra ändamål planerade lokaler i de blivande institutionsbyggnaderna för anatomi och histologi. Ett dylikt provisorium kan för övrigt beräknas draga med sig icke obetydliga extrakostnader för inredning av de tillfälliga lokalerna och för ändringsarbeten efter provisoriets slut. Jag anser mig därför böra föreslå den ändringen i tidsplanen för byggnadsprogrammets genomförande, att arbetena med administrations- och biblioteksbyggnadens uppförande påbörjas vid sådan tidpunkt, att densamma kan stå färdig till årskiftet 1958/59. Enligt vad jag under hand inhämtat från byggnadsstyrelsen erfordras vid den jämkning av tidsplanen, som jag förordat, en medelsanvisning av 7 miljoner kronor för budgetåret 1956/57. Ett tidigare färdigställande av administrations- och biblioteksbyggnaden än som förut beräknats förde nämligen med sig, att arbetena på insti-

tutionsbyggnaderna för anatomi och histologi måste utföras i något snabbare takt. Det vore vidare mest ekonomiskt och rationellt, att samtidigt med att sprängningsarbetena för administrations- och biblioteksbyggnaden utfördes även motsvarande arbeten beträffande institutionsbyggnaderna för medicinsk kemi, fysiologi och farmakologi verkställdes.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågakvarande förslag och hemställer,

att riksdagen må till *Nybyggnad för medicinska fakulteten vid universitetet i Göteborg* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kronor.

6:o) **Vissa byggnadsarbeten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 10), vilket avser anslag för framdragande av ångledning till kemiska institutionen m. m., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 75 000 kronor.

7:o) **Vissa ombyggnadsarbeten vid tandläkarhögskolan i Malmö.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7, s. 10—12), vilket avser fortsättande av vissa ombyggnadsarbeten, föranledda av den av statsmakterna beslutade ökade elevintagningen vid högskolan, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa ombyggnadsarbeten vid tandläkarhögskolan i Malmö* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 50 000 kronor.

8:o) **Om- och tillbyggnad av lärarhögskolan i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10, s. 24—25), vilket avser vissa ändringsarbeten inom folkskolan i Fredhäll, vilken skall fungera såsom övningskola vid lärarhögskolan, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Om- och tillbyggnad av lärarhögskolan i Stockholm* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 80 000 kronor.

9:o) **Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11, s. 25), vilket avser dels utbyte av vatten-, avlopps- och elledningar inom övningskolan och rektorsbostaden vid folkskoleseminariet i Luleå, dels ock ombyggnad av reningsanläggningen i badavdelningen vid folkskoleseminariet i Uppsala, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 132 000 kronor.

10:o) **Tillbyggnad av Skytteanska skolan i Tärna.** Kungl. Maj:t har (punkt 12, s. 25—28) föreslagit riksdagen, dels att godkänna vad departe-

mentschefen förordat i fråga om dispositionen av vissa medel under investeringsanslaget till Tillbyggnad av Skytteanska skolan i Tärna, dels ock att till Tillbyggnad av Skytteanska skolan i Tärna för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 55 000 kronor.

Till nybyggnad av skolhus för Skytteanska skolan i Tärna m. m. anvisades för budgetåret 1945/46 ett investeringsanslag av 477 500 kronor, varav 7 500 kronor för förvärv av visst tomtområde. I propositionen 1945: 317 (s. 22 ff.) har beträffande denna byggnadsfråga lämnats en ingående redogörelse. Skolanläggningen avsågs omfatta ett tvåvåningsskolhus och en gymnastikbyggnad, förenade genom en förbindelsebyggnad. Skolhuset skulle i huvudsak innehålla 7 klassrum, bibliotek, lärarrum, frukostrum, skolkök, bad, slöjdsal och pannrum. Sedermera anvisades på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 för samma byggnadsföretag ytterligare 195 000 kronor, varav 75 000 kronor för anordnande av barnbespisningslokaler samt 80 000 kronor för merkostnader för skolhuset och 40 000 kronor för merkostnader för gymnastikbyggnaden. Såsom framgår av propositionen 1948: 2 (s. 96 f.) skulle en matsal för barnbespisningen erhållas genom uppförande av en tillbyggnad till skolhuset och vissa ändringar vidtagas beträffande skolhuset, bland annat slopande av frukostrummet. Vidare anvisades för budgetåret 1948/49 ett investeringsanslag av 180 000 kronor för uppförande av lärarbostadsbyggnad vid skolan (propositionen 1948: 222, s. 11 f.).

Av nu angivna byggnader har hittills endast skolhuset (utan tillbyggnad) och lärarbostadsbyggnaden uppförts.

I skrivelse den 31 augusti 1954 hemställer *byggnadsstyrelsen* om anvisande av ett investeringsanslag av 217 000 kronor för ytterligare tillbyggnad av Skytteanska skolan i Tärna.

Departementschefen har anfört bl. a. följande.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har riksdagen anvisat sammanlagt 845 000 kronor till nybyggnader vid Skytteanska skolan i Tärna. Av de beslutade byggnaderna har det egentliga skolhuset och lärarbostadsbyggnaden färdigställts, medan uppförande av gymnastikbyggnaden och tillbyggnaden återstår. De disponibla medlen uppgår till i runt tal 310 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i sin skrivelse den 31 augusti 1954 hemställt om anvisande av ytterligare 217 000 kronor för anordnande vid skolan av två klassrum, naturkunnighetsrum m. m. Med hänsyn till det trängande lokalbehovet för skolan synes det mig angeläget, att det sedan flera år planerade och av statsmakterna i vissa delar godtagna byggnadsföretaget snarast kommer till stånd. Jag har emellertid funnit mig icke kunna förorda en medelsanvisning av den storlek, varom byggnadsstyrelsen nu gjort framställning. Vid vissa överläggningar mellan representanter för ecklesiastikdepartementet och Tärna kommun har möjligheterna till begränsning av det återstående byggnadsföretaget diskuterats och man har därvid kommit fram till en lösning av frågan på så sätt, att uppförandet av ny gymnastikbyggnad tills vidare ställes på framtiden, medan däremot tillbyggnaden för barnbespisningslokaler, klassrum m. m. bör komma till stånd enligt det i ärendet föreliggande förslaget. Därigenom kommer de mest trängande be-

hoven av upprustningsåtgärder i fråga om skolans byggnadsbestånd att tillgodoses. Jag tillstyrker, att förevarande byggnadsfråga nu löses på detta sätt.

Enligt vad jag under hand inhämtat, kan kostnaderna för tillbyggnaden, därest densamma uppföres utan samband med gymnastikbyggnaden, beräknas till 365 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1955. Jag förordar, att — utöver de för barnbispisningslokalerna disponibla medlen — jämväl de tidigare anvisade investeringsanslagen till gymnastikbyggnad vid skolan får tagas i anspråk för uppförande av tillbyggnaden. Vid bifall härtill fordras för tillbyggnaden en ytterligare medelsanvisning av (365 000 — 310 000 =) 55 000 kronor. Jag föreslår, att detta belopp anvisas såsom ett investeringsanslag med benämningen Tillbyggnad av Skytteanska skolan i Tärna. Till detta anslag bör från och med nästa budgetår överföras vid utgången av innevarande budgetår förefintligt outnyttjat belopp av hittills anvisade investeringsanslag till byggnadsarbeten vid Skytteanska skolan.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag och hemställer, att riksdagen må

a) godkänna vad departementschefen förordat i fråga om dispositionen av vissa medel under investeringsanslaget till tillbyggnad av Skytteanska skolan i Tärna;

b) till *Tillbyggnad av Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 55 000 kronor.

11:o) **Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för döva.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13, s. 28—29), vilket avser anordnande av kylrum samt förbättring av avloppsreningsanläggningen inom skol- och arbetshemmet för döva å Mogård, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för döva* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 95 000 kronor.

12:o) **Nybyggnad för konstfackskolan.** Kungl. Maj:t har (punkt 14, s. 29—31) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor, avsett för upprättande av ritningar och vidtagande av övriga förberedelsearbeten samt för påbörjande av det egentliga nybyggnadsarbetet för konstfackskolan.

Enligt det förslag, som förelåg då anslaget anvisades, skulle nybyggnaden förläggas på kronan tillhörigt område inom kvarteret Förrådsbacken på Gärdet i Stockholm. Kostnaderna för byggnadsföretaget uppskattades av byggnadsstyrelsen till omkring 11 200 000 kronor, varav omkring 350 000 kronor för anordnande av ersättningsutrymmen för vissa militära förrådsbyggnader, belägna på det som byggnadsplats avsedda området.

Vid anmälan av förevarande anslagsfråga i 1955 års statsverksproposi-

tion (bilagan 29, kapitalbudgeten, punkten 16) underströks angelägenheten av att vid de fortsatta ritnings- och planeringsarbetena för nybyggnaden tillvaratoges alla möjligheter till begränsning av byggnadsföretaget utan att därför dess ändamålsenlighet bleve eftersatt. Innan resultatet av byggnadsstyrelsens ytterligare överväganden beträffande beskäring av anläggningen redovisats, borde något slutligt ställningstagande från statsmakternas sida icke ske till beräkningarna av de totala anläggningskostnaderna. Det förut-sattes, att slutlig ståndpunkt i denna fråga skulle kunna tagas vid 1956 års riksdag. I avvaktan därpå syntes det böra få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva de ritningar m. m., som kunde befinnas erforderliga för igångsättande dessförinnan av det egentliga nybyggnadsarbetet.

Genom beslut den 15 april 1955 anbefalldes Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att — med beaktande av vad sålunda uttalats — uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med slutligt förslag till nybyggnad för konstfackskolan.

I skrivelse den 31 maj 1955 anmälde byggnadsstyrelsen, att styrelsen under medverkan av för ändamålet tillkallade sakkunniga verkställt en överarbetning av lokalprogrammet till nybyggnad för skolan. Därvid framhöll byggnadsstyrelsen, att de möjligheter till besparingar i byggnadsprogrammet, som de sakkunniga kunnat anvisa, vore av ringa omfattning. Vid det fortsatta ritningsarbetet komme möjligheterna i fråga om nedskärningen av kommunikations- och biutrymmenas storlek att ytterligare prövas. Med hänvisning härtill och till den gjorda utredningen föreslog byggnadsstyrelsen, att det sålunda föreliggande programmet lades till grund för det fortsatta planeringsarbetet.

I nämnda skrivelse tog byggnadsstyrelsen även upp frågan om ändrad förläggning av nybyggnaden och anförde därvid, att det har visat sig möjligt att för nybyggnaden frigöra en tomt på motsatta sidan av Valhallavägen, där byggnadsföretaget kunde igångsättas utan hinder av befintlig bebyggelse. Härigenom skulle kostnaden för bortflyttning av de inom kvarteret Förrådsbacken befintliga militära förråden bortfalla.

Genom beslut den 30 juni 1955 förklarade Kungl. Maj:t sig icke ha något att erinra mot vad byggnadsstyrelsen föreslagit rörande lokalprogram och förläggning för konstfackskolans nybyggnad.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1955 hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor till nybyggnad för konstfackskolan.

Styrelsen har uppdragit åt arkitekten G. Åbergh att bearbeta sitt tävlingsförslag med hänsyn till de anvisade smärre ändringarna av lokalprogrammet. Vid bearbetningen skall särskilt möjligheterna till ekonomisering av kommunikations- och biutrymmen beaktas. Så snart huvudritningar föreligger, vilket beräknas ske vid årsskiftet 1955/56, har styrelsen för avsikt att inkomma till Kungl. Maj:t med dessa för slutlig fastställelse.

Kostnaden för det till utförande förordade tävlingsförslaget har tidigare angivits till 11 200 000 kronor. I denna summa ingick dels ett belopp av 350 000 kronor för anskaffande av vissa ersättningsutrymmen och dels

650 000 kronor avseende reproduktionsanstalt och stenhuggeri, vilka kan utföras i en senare byggnadsetapp.

I särskild skrivelse den 7 mars 1955 har Stockholms stads fastighetskontor bl. a. framhållit, att det för stadens fortsatta regleringsåtgärder inom Nedre Norrmalm vore synnerligen angeläget, att arbetena för lösandet av konstfackskolans lokalfråga planlades och bedreves så, att bebyggelsen i kvarteret Beridarbanan kunde utrymmas och rivras snarast möjligt.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen uppskattade byggnadsstyrelsen i fjol kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag till omkring 11 200 000 kronor, varav omkring 350 000 kronor beräknades för anskaffande av ersättningsutrymmen för vissa militära förrådsbyggnader, belägna å det för nybyggnaden då avsedda området. Sedermera har Kungl. Maj:t godkänt förslag om nybyggnadens förläggning till annat område, varigenom kostnaderna för anordnande av nämnda ersättningsutrymmen bortfaller. Vidare har Kungl. Maj:t förklarat sig icke ha något att erinra mot att det tidigare redovisade lokalprogrammet med vissa av byggnadsstyrelsen förordade mindre jämkningar lägges till grund för upprättande av slutliga ritningar till byggnadsföretaget. Kostnaderna för detta uppskattas enligt prisläget den 1 juli 1955 av styrelsen till omkring 10 500 000 kronor, varvid styrelsen icke medräknat kostnaderna för lokaler för reproduktionsanstalt och stenhuggeri — i fjol uppskattade till 650 000 kronor — vilka lokaler enligt det preliminära ritningsförslaget förlagts så, att de kan komma till utförande som en särskild byggnadsetapp. Mot denna kostnadsberäkning synes mig icke kunna riktas några erinringar. Det är dock självfallet angeläget, att byggnadsstyrelsen vid det fortsatta arbetet tillvaratager de möjligheter, som må föreligga till begränsning av kostnaderna för företaget utan att dess ändamålsenlighet eftersättes.

För ifrågavarande byggnadsföretag har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor. I förutnämnda skrivelse den 31 augusti 1955 har byggnadsstyrelsen föreslagit en ytterligare medelsanvisning för nästa budgetår av 4 000 000 kronor. Enligt vad jag senare under hand inhämtat kan emellertid medelsbehovet för nästa budgetår på grundval av numera föreliggande arbetsplaner uppskattas till 2 500 000 kronor utöver det för innevarande budgetår anvisade beloppet av 1 500 000 kronor. Förevarande investeringsanslag torde med hänsyn härtill böra för budgetåret 1956/57 uppföras med det angivna beloppet av 2 500 000 kronor.

Sedermera har på uppdrag av chefen för ecklesiastikdepartementet med en till statsutskottet ställd, den 24 april 1956 dagtecknad skrivelse överlämnats en inom nämnda departement utarbetad *promemoria angående nybyggnader för konstfackskolan*. I skrivelsen har tillika hemställts, att utskottet måtte beakta innehållet i promemorian och föreslå riksdagen medgiva utförande av konstfackskolans nybyggnad i enlighet med förslaget i promemorian.

Promemorian är av följande lydelse.

Vid byggnadsstyrelsens fortsatta arbete för att konstruera slutgiltiga ritningar till den nya konstfackskolan har olika alternativ utarbetats. Man har nämligen vid detta fortsatta arbete menat, att tomten skulle bli otillfredsställande utnyttjad vid bebyggande med så relativt låg byggnad som hittills avsetts. Bland de olika alternativen har byggnadsstyrelsen stannat för ett, som

innebär *dels* utgrävning av källarutrymmet under hela byggnaden och inredande där av garage eller arkivutrymmen, *dels ock* utbyggnad av en bottenvåning mellan källarvåningen och själva konstfackskolan, vilken bottenvåning avses för uthyrning till affärer, hantverkslokaler och diverse förråd, eventuellt även i mindre omfattning kontorslokaler. Ovanpå dessa två våningar (källarvåningen och bottenvåningen) skulle alltså konstfackskolan förläggas och få i stort sett ett utförande som motsvarar tävlingsvinnarens förslag. I en den 29 mars 1956 dagtecknad promemoria har byggnadsstyrelsen beträffande detta alternativ anført att styrelsen med hänsyn bland annat till kronans allt knappare marktillgångar i Stockholm och till den allmänt rådande lokalbristen i samband med ritningsarbetet funnit det angeläget klarlägga, om ur ekonomisk synpunkt ett högre utnyttjande av marken skulle kunna erhållas utan att skolbyggnadens ändamålsenlighet eftersättes. Man har därvid funnit att ur funktionella och stadsbildsmässiga synpunkter hinder icke föreligger att med i stort sett oförändrad lokalfördelning inom skolan tillägga en våning. Förslaget innefattar även överbyggande av gårdar och utnyttjande av källarvåningar under hela komplexet. Bland annat genom fördelning av vissa kostnader på större totalvolym kommer härigenom konstfackskolans andel av den totala kostnaden att reduceras i förhållande till kostnaden för det ursprungliga förslaget (10 800 000 kronor) och beräknas bli 10 300 000 kronor.

De disponibla lokalerna (d. v. s. källarvåningen och bottenvåningen) är t. v. avsedda att göras räntabla genom uthyrning, varvid i första hand skulle ifrågakomma företag med sådan verksamhet, vartill skolans undervisning syftar. Därigenom skulle också miljön icke oväsentligt berikas. Med hänsyn bland annat till närheten till Frihamnen kan källaren lämpligen utnyttjas som lager och garage. Skulle det vara förenligt med statens intressen, kan kontorslokaler utvinnas i bottenvåningen. På längre sikt är huvuddelen av de disponibla lokalerna väl lämpade att utgöra en reserv för framtida utvidgningar av skolan.

Ytan hos de disponibla lokalerna är ca 19 600 m² och kostnaden för desamma är beräknad till 10 500 000 kronor. Vid fem procents förräntning av detta kapital jämte tillägg för hyreslokalernas andel av det beräknade tomtvärdet och vid i övrigt allmänt tillämpliga beräkningsgrunder för övriga omkostnader uppgår erforderlig hyra till i medeltal ca 50 kronor per m² och år.

Den totala kostnaden för det nu ifrågavarande alternativet utgör 20 800 000 kronor.

Vid behandlingen inom regeringen av detta utbyggnadsförslag har uppkommit frågan om möjligheterna att utnyttja den ifrågavarande tomten ännu mera effektivt. I anledning härav har byggnadsstyrelsen på begäran gjort en utredning om möjligheterna att även verkställa en påbyggnad ovanpå konstfackskolans blivande lokaler, en påbyggnad som borde i första hand avses för kontorslokaler.

Beträffande en dylik byggnad anför byggnadsstyrelsen i en promemoria av den 20 april 1956 följande.

Med bortseende från stadsbildsmässiga synpunkter vilka icke närmare hunnit prövas föreligger ur byggnadsteknisk synpunkt vissa möjligheter att påbygga en del av skolanläggningen med en våning, innehållande lokaler för kontorsändamål. Förstärkningar av hittills beräknad grund och bärverk blir givetvis nödvändiga och separata trapphus med hissar måste anordnas till botten- och källarplan. I anslutning till dessa trapphus, som kan åstadkommas genom förlängning av vissa byggnadskroppar, måste en del om-dispositioner av skolans utrymmen göras. Det kan därtill beräknas, att de direkt nödvändiga förlängningarna återverkar på förbindelserna inom sko-

lan och på den arkitektoniska uppbyggnaden av anläggningen, så att vissa sekundära volymökningar dessutom blir nödvändiga. Kostnaden för de senare kan inte anges förrän konsekvenserna av en påbyggnad närmare penetrerats, men torde i vilket fall som helst icke överstiga 500 000 kr.

Under ovan angivna förutsättningar kan ca 150 kontorsrum av normalstorlek utvinnas, vartill kommer ca 320 m² större rum med ett rumsdjup av ca 8 m, lämpliga för undervisningslokaler eller liknande, samt ca 250 m² mörka biutrymmen eller sammanlagt ca 2 700 m². Rummen är uppdelade på två grupper utan direkt inbördes förbindelse. Utspridningen i plan är stor.

Kostnaden för den nu angivna utökningen kan uppskattas till ca 2 700 000 kr., vartill enligt ovan kan komma visst tillägg, dock högst ca 500 000 kr. Kostnaden bör ses mot bakgrunden av bl. a. nödvändigheten att komplettera anläggningen med nya trappor och hissar vid tillkomsten av lokaler för annat ändamål ovanför konstfackskolan.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter hemställer nu ecklesiastikministern om riksdagens medgivande till att nybyggnaden för konstfackskolan får verkställas så, att huset utbygges med såväl den angivna källarvåningen och bottenvåningen som den i byggnadsstyrelsens sistnämnda promemoria avsedda påbyggnaden.

Kostnaderna för ett byggnadskomplex av angivna storlek kan enligt byggnadsstyrelsens promemorior uppskattas till sammanlagt 24 miljoner kronor, varav 10,3 miljoner kronor belöper på den egentliga konstfackskolan, 10,5 miljoner kronor belöper på källarvåningen och bottenvåningen samt 3,2 miljoner kronor belöper på påbyggnaden jämte därav framtvingna omläggningar i byggnadskomplexet. Uthyrningen av källarvåningen och bottenvåningen har preliminärt beräknats komma att ge staten en årlig hyresinkomst av ungefär 1 050 000 kronor. Inkomsterna vid en eventuell uthyrning av lokalerna i påbyggnaden har icke beräknats.

För innevarande budgetår har riksdagen anvisat ett investeringsanslag av 1,5 miljoner kronor till konstfackskolans nybyggnad. I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t hemställt, att riksdagen för nästa budgetår skall anvisa ett investeringsanslag av 2,5 miljoner kronor för samma ändamål. Därest riksdagen bifaller den nu gjorda hemställan om en utökning av byggnadsprogrammet, behöver inga ytterligare medel ställas till förfogande under innevarande kalenderår. Under våren 1957 torde dock minst 5 miljoner kronor behöva anvisas på tilläggsstat.

Vid ställningstagandet till det förevarande spørsmålet har noga avvägts också tidsfaktorn. Enligt avtalet med Stockholms stad äger staten disponera konstfackskolans nuvarande lokaler vid Mäster Samuelsgatan, till dess nya lokaler för konstfackskolan kunnat anskaffas. I avtalet har staten också förbundit sig att »vidtaga sådana åtgärder, att konstfackskolans avflyttning kan äga rum om möjligt före den 1 januari 1957». En avflyttning sistnämnda dag är uppenbarligen omöjlig. Byggnadsstyrelsen har angivit, att den kortaste tiden för en nybyggnad för konstfackskolan enligt det ursprungliga förslaget (huset inrymmande endast skolan) är 2 1/2 år. Vid diskussionerna om de olika alternativen för ett mera effektivt utnyttjande av tomten har det framstått som synnerligen viktigt, att en utökning av byggnadsprogrammet icke får nämnvärt förlänga byggnadstiden. Enligt byggnadsstyrelsens beräkningar kommer den väsentliga utökning, som i det föregående föreslagits, att medföra att den nya konstfackskolan blir inflyttningsbar 2—4 månader senare än med det ursprungliga programmet. Denna relativt lilla försening har ansetts böra godtagas med hänsyn till det väsentligt bättre utnyttjande av tomten som kommer att ske.

Utskottet. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag torde för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår böra anvisas det av Kungl. Maj:t äskade anslaget av 2 500 000 kronor.

Vad beträffar de i omförmälda departementspromemoria behandlade spörsmålen får utskottet framhålla följande.

Det av byggnadsstyrelsen senast projekterade byggnadsprogrammet avser såsom av promemorian framgår en betydande förändring av de ursprungliga byggnadsplanerna, vilka innefattade uppförandet av en nybyggnad allenast för konstfackskolans behov. Enligt det nu aktuella programmet skulle källarutrymmet under hela byggnadskomplexet utnyttjas och en bottenvåning mellan källarvåningen och själva konstfackskolan utbyggas, vilka nytillkommande utrymmen skulle göras räntabla genom uthyrning. Vidare skulle en påbyggnad ovanför konstfackskolans lokaler verkställas, avsedd i första hand för kontorslokaler. Kostnaderna för hela detta byggnadskomplex har av byggnadsstyrelsen uppskattats till 24 000 000 kronor. För själva konstfackskolan beräknas därvid emellertid uppstå en besparing av 500 000 kronor eller från 10 800 000 till 10 300 000 kronor. I promemorian har uppgivits, att den nya konstfackskolan skulle trots den stora utbyggnaden av komplexet bli inflyttningsbar endast 2—4 månader senare än enligt de tidigare byggnadsplanerna.

Förslag till en så omfattande omändring och utökning av det ursprungliga byggnadsprojektet, vilket förslag innebär en mycket avsevärt ökad statlig kapitalinvestering, borde enligt utskottets mening ha av Kungl. Maj:t i särskild proposition framlagts för riksdagen och icke såsom nu skett redovisats i en från ecklesiastikdepartementet till utskottet överlämnad promemoria. Beträffande handläggningen av detta ärende vill utskottet tillägga, att utskottet finner det anmärkningsvärt att ett så kostnadskrävande byggnadsföretag, som det här ifrågavarande, icke på ett tidigare stadium fått den omsorgsfulla planering, som ärendet krävt.

Ett realiserande av nämnda förslag skulle innebära att på den av utbyggnaden betingade kapitalinvesteringen skulle utvinnas årliga hyresinkomster, som för källar- och bottenvåningarna beräknades till 1 050 000 kronor, att tomtutrymmet skulle tillvaratagas på ett väsentligt bättre sätt än enligt det ursprungliga projektet samt att nya lokaler skulle kunna i byggnadskomplexet utvinnas för olika statliga behov. Anmärkas må emellertid att vid det nya förslagets godtagande erfordras under budgetåret 1956/57 en ökad kapitalinvestering på minst 5 000 000 kronor, vilket belopp enligt departementspromemorian är avsett att äskas på tilläggsstat för nämnda budgetår.

Med hänsyn till de fördelar som torde stå att vinna med ett byggnadsprogram av den omfattning byggnadsstyrelsen nu skisserat och då kronans allt knappare marktillgångar i Stockholm böra utnyttjas så effektivt som möjligt, har utskottet icke velat motsätta sig att byggnadskomplexet uppföres efter de i departementspromemorian uppdragna riktlinjerna. Utskottet förutsätter, att den projekterade utökningen av byggnadsprogrammet icke till någon del kommer att belasta ecklesiastikdepartementets byggnadskvot.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må

- a) godkänna att en nybyggnad för konstfackskolan utföres i huvudsaklig enlighet med vad utskottet anförts;
- b) till *Nybyggnad för konstfackskolan* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

Statens utlåningsfonder

13:o) Statens lånefond för universitetsstudier. Kungl. Maj:t har (punkt 15, s. 31—33) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor, vilket innebär en ökad medelsanvisning med 1 000 000 kronor.

Garantilånenämnden föreslår för nästa budgetår ett investeringsanslag av 6 360 000 kronor, vars fördelning framdeles bör bestämmas av Kungl. Maj:t. Till stöd härför anför nämnden följande.

Garantilånenämndens förslag till utlåning under budgetåret 1956/57 räknar i första hand med anslag till 1 863 fortsatta lån. Fortsatt lån skall jämlikt lånereglementet med förtursrätt beviljas tidigare låntagare så länge han med omsorg och framgång bedriver sina studier. Med ett genomsnittligt lånebelopp om 2 300 kronor erfordras för 1 863 lån i runt tal 4 290 000 kronor. Nya lån har för innevarande budgetår utdelats till 1 073 bland 2 968 sökande mot närmast föregående år till 785 av 1 659 sökande. Andelen beviljade nya lån sjönk således från 47 till 36 procent av antalet sökande. Garantilånenämnden föreslår med hänvisning till den kraftiga ökningen i ansökningsfrekvensen — med 179 procent — från föregående år, att antalet nya lån ökas med tio procent för budgetåret 1956/57 till 1 180 (1 073 + 107), vilket med nu gällande genomsnittliga lånebelopp kräver i runt tal 2 710 000 kronor. Enligt uppgift från statskontoret kan behållningen å lånefonden vid ingången av budgetåret 1956/57 uppskattas till ca 640 000 kronor. Garantilånenämndens förslag till utlåning innebär således, att fonden under budgetåret 1956/57 bör tillföras en kapitalinvestering med (4 290 000 + 2 710 000 — 640 000 =) 6 360 000 kronor.

Departementschefen har anförts bland annat följande.

Ifrågavarande investeringsanslag är för innevarande budgetår uppfört med 5 000 000 kronor. Vid anslagets anvisande räknades med att för utdelning av lån under budgetåret skulle därefter kunna disponeras en till omkring 460 000 kronor beräknad behållning å fonden vid ingången av budgetåret. Nämnda behållning visade sig sedermera uppgå till 560 000 kronor. För innevarande budgetår har därför för utdelning av lån kunnat disponeras 5 560 000 kronor. Garantilånenämnden föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes till 6 360 000 kronor, och utgår därvid ifrån att för utdelning av lån under samma budgetår härutöver skall vara tillgänglig en till omkring 640 000 kronor uppskattad behållning å fonden vid ingången av sistnämnda budgetår. För egen del anser jag mig böra föreslå, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1 000 000 kronor till 6 000 000 kronor. Jag räknar därvid med att av fondmedel tillika kommer att kunna disponeras minst 640 000 kronor för utdelning av lån under nästa budgetår.

Utskottet tillstyrker, att för ifrågavarande ändamål i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisas ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor.

Enligt vad utskottet inhämtat har garantilånenämnden i skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 mars 1956 inkommit med förslag till fördelning av de fondmedel under här ifrågakvarande fond, vilka kunna komma att stå till förfogande, därest riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Av skrivelsen framgår att fortsatt lån, till vilket företrädesrätt gäller, sökes av 1 844 studerande mot i garantilånenämndens hösten 1955 avgivna petita beräknade 1 863. Med nu gällande genomsnittliga lånebelopp av 2 300 kronor skulle sålunda härför åtgå ca 4 240 000 kronor. Såsom sökande till nya lån ha anmält sig 3 328 studerande mot 2 968 föregående år, innebärande en ökning med 12 procent. Enligt från statskontorets fondbyrå under hand inhämtade uppgifter kan behållningen å lånefonden per den 1 juli 1956 beräknas uppgå till minst 1 004 000 kronor. Genom oväntat stora återbetalningar från postsparbanken har denna reservation blivit betydligt större än den, varmed garantilånenämnden räknade hösten 1955. En utlåning av 7 000 000 kronor (6 000 000 investeringsanslag + 1 000 000 fondmedel) skulle möjliggöra att (7 000 000 — 4 240 000 =) 2 760 000 kronor kunde disponeras till 1 200 nya lån å i genomsnitt 2 300 kronor. Därigenom skulle nått och jämnt 36 procent eller lika stor andel som föregående år av de sökande till nya lån kunna beviljas dylika.

Utskottet, som förutsätter att vid ingången av budgetåret 1956/57 förefintlig behållning å fonden kommer att disponeras för utlåning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens lånefond för universitetsstudier* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor.

14:o) **Allmänna studielånefonden.** Kungl. Maj:t har (punkt 16, s. 33—35) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 9 500 000 kronor, innebärande en ökad medelsanvisning av 1 000 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Nilsson* och herr *Pålsson* (I: 436) och den andra inom andra kammaren av herr *Onsjö m. fl.* (II: 512), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att till Allmänna studielånefonden för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 10 500 000 kronor.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 512.

Studiehjälpsnämnden har hemställt om en höjning av förevarande anslag med 2 200 000 kronor till 10 700 000 kronor. Nämnden framhåller, att den kraftiga ökning av låneklientelet, som de av riksdagen år 1952 antagna nya grunderna för studiehjälp medfört, ännu automatiskt påverkar anslagsbehovet. Emellertid stegras de till fonden återbördade medlen successivt år efter år — enligt beräkning av nämnden med minst 500 000 kronor årlig-

gen — i följd varav nya investeringar å fonden kan minskas, även om en anseelig utdelningssumma bibehålles.

För budgetåret 1955/56 får utdelas omkring 10 000 000 kronor. Nämnden anser en kraftig ökning av lånekapaciteten motiverad. Då även i fortsättningen viss differentiering av lånebeloppen blir nödvändig med hänsyn till olika kurslängder och studiekostnader och därför ett relativt stort antal lån på lägre belopp kommer att utdelas, anser sig nämnden icke böra beräkna högre medeltal per lån än 1 800 kronor. Lånens antal anses böra beräknas till omkring 7 000 nästa budgetår. Erforderlig utdelningssumma blir då omkring 12 500 000 kronor. Inom ramen för denna summa räknar nämnden med att kunna bättre tillgodose de sökandes låneansökningar och utdela de högre lånebeloppen i större utsträckning än hittills kunnat ske. Under budgetåret beräknas i amorteringar inflyta omkring 2 000 000 kronor. Erforderlig kapitalinvestering skulle därför bli 10 500 000 kronor.

Nämnden erinrar, att den i utredning den 26 oktober 1954 föreslagit, att icke-svenska elever vid läroanstalter, där studielån är den normala studiehjälpen, skall erhålla rätt till studiehjälp. Nämnden har beräknat, att här för erfordras studielån med omkring 200 000 kronor. Lägges denna summa till den nyss angivna, blir den enligt nämndens beräkning erforderliga kapitalinvesteringen 10 700 000 kronor.

Departementschefen, har erinrat om att han i propositionen nr 1 (bilaga 10, punkten 232, av 1956 års åttonde huvudtitel) förklarar sig icke för nästkommande budgetår kunna taga ställning till studiehjälpsnämndens förslag om studiehjälp åt icke-svenska elever och följaktligen icke under förevarande punkt ifrågasatt någon medelsanvisning till studielån åt dylika elever.

I övrigt har departementschefen anfört bland annat följande.

På grund av det stora antalet lånesökande kan med nuvarande medelstildelning studielån icke tilldelas de sökande i den utsträckning, som skulle vara önskvärd. Jag delar därför studiehjälpsnämndens uppfattning, att anslaget bör höjas för nästa budgetår, men anser mig icke kunna gå längre än till att föreslå en höjning med 1 000 000 kronor till 9 500 000 kronor. En höjning med detta belopp kan beräknas påverka lånemöjligheterna på följande sätt. Om för de enligt nämndens beräkning nytillkommande 200 lånesökande reserveras förslagsvis omkring 350 000 kronor, blir för en höjning av medeltalsbeloppet per lån och år disponibelt dels återstående (1 000 000 — 350 000 =) 650 000 kronor, dels ökningen i inflytande amorteringar, av nämnden uppskattad till 500 000 kronor, dvs. tillhoppa 1 150 000 kronor. Utslaget på nuvarande antal lån innebär detta en höjning med i runt tal 170 kronor per lån.

Utskottet. Det i motionerna I: 436 och II: 512 framställda yrkandet överensstämmer med studiehjälpsnämndens förslag till medelsanvisning för studielån åt svenska elever. Utskottet delar nämndens av motionärerna åberopade uppfattning att även om ifrågavarande låneverksamhet kräver betydande anslag låneformen likväl på längre sikt är långt mindre betungande för statsverket än annan ekonomisk studiehjälp. Då lånen skall återgå till statsverket och erfarenheten hittills visat, att avskrivningsprocenten på lånen är obetydlig, är statens egentliga bidrag till elevernas studier endast

de räntebelopp, som förloras de räntelösa år, under vilka lånen åtnjutas under elevens studietid, och två år därefter.

Antalet låntagare har successivt ökat och uppgick 1953/54 till 5 100 mot 1954/55 6 800. Medianvärdet för lånen har varit 1 600 kronor. Nämnden har uppskattat antalet låntagare nästa budgetår till 7 000 och samtidigt kalkylerat med ett något högre medelvärde per lån eller 1 800 kronor. Nämnden har under dessa förutsättningar begärt en ökad medelsanvisning av 2 000 000 kronor. Departementschefen har icke ansett sig kunna föreslå en större höjning än med 1 000 000 kronor. Enligt departementschefens i det föregående redovisade beräkningar skulle dock inom den av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsramen medelvärdet för nästa budgetår kunna komma att uppgå till 1 770 kronor och det av nämnden beräknade antalet lånesökande 7 000 kunna beviljas lån.

Med hänsyn till den för staten relativt billiga form av studiehjälp, som studielånen utgöra hade utskottet gärna sett, att departementschefen vid budgetavvägningen hade kunnat finna utrymme för en ytterligare uppräknings av anslaget till det belopp, som studiehjälpsnämnden föreslagit. Enligt utskottets mening torde även vid prövningen av anslagsbehovet hänsyn böra tagas till önskvärdheten av en viss utjämning olika elevgrupper emellan ifråga om villkoren för studiehjälp.

På grund av det anförda finner utskottet en förstärkning av förevarande anslag väl motiverad. Utskottet är emellertid icke berett att för budgetåret 1956/57 föreslå en större uppräknings av anslaget än den Kungl. Maj:t föreslagit men förutsätter, att Kungl. Maj:t för 1957 års riksdag framlägger förslag om en icke oväsentligt ökad medelsanvisning till detta ändamål. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet sålunda anfört.

På grund av den ståndpunkt utskottet intagit avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 436 och II: 512 och biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 436 och II: 512,

a) till *Allmänna studielånefonden* för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 9 500 000 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört angående ifrågavarande form av studiehjälp.

Fonden för låncunderstöd

15:o) **Lån till Uppsala studentkår.** I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Osvald m. fl.* (I: 248) samt den andra inom andra kammaren av herr *Munktell m. fl.* (II: 399), har hemställts, att 1956 års riksdag måtte anvisa ett lån å 1 030 000 kronor till Uppsala studentkår för uppförande och inredande av en studentmatsal med cirka 200 platser och kafélokaler.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för motiveringen till nämnda yrkande får utskottet hänvisa till motionen II: 399.

Till stöd för yrkandet har anförts bland annat följande.

Kungl. Maj:t har icke heller i årets statsverksproposition föreslagit riksdagen att anvisa medel för uppförande av en studentmatsal i Uppsala.

Sedan lång tid tillbaka har tillkomsten av en av studenterna själva driven matsal framstått som ett av de mest angelägna studentsociala önskemålen för uppsalastudenterna. Vid upprepade tillfällen och senast genom underdåniga skrivelser 1952, 1954 och 1955 har studentkåren gjort framställningar om statsmedel för uppförande och inredande av en dylik matsal. Med anledning av att 1954 års skrivelse icke föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd, väcktes vid 1955 års riksdag två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr Eriksson och fru Hamrin-Thorell (I: 294) samt den andra inom andra kammaren av herr Munktell m. fl. (II: 334), med hemställan, att 1955 års riksdag måtte utverka att Uppsala studentkår beviljades ett lån å 985 000 kronor för uppförande och inredande av en studentmatsal med cirka 200 platser och kafélokaler.

Motionärerna framhöll, att Uppsala studentkår är den enda större studentkår i landet, som saknar både en av studenterna själva driven och kontrollerad restaurang och egna förvaltnings- och expeditiionslokaler.

Uppsala studentkårs trängande behov av lokaler torde helt sakna motstycke bland landets övriga studentkårer. Den med hänsyn till de senaste årens kraftigt ökade studentantal växande administrationen och förvaltningen har medfört, att de av Uppsala universitet förhyrda kårlokalerna inte längre ens kan betraktas som en tillfredsställande nödlösning i avvaktan på bättre villkor. Härtill kommer, att den upprustning av den juridiska fakultetens undervisningsresurser, som med nödvändighet måste bli följden av den väntade omläggningen av juristutbildningen, kräver betydligt utökade institutionsutrymmen, och att just de utrymmen, som studentkåren för närvarande disponerar därför, inom en snar framtid efter genomgripande renovering åter måste tagas i anspråk av universitetet för denna fakultets räkning.

Våren 1954 gjordes av sociologiska institutionen en utredning om uppsalastudenternas matvanor med speciell hänsyn till för konviktoriefrågan relevanta problem.

Av utredningen framgår att medelantalet mål lagad mat per dag för uppsalastudenten sjunkit kraftigt under de senaste åren, en utveckling som måste sättas i samband med de högt uppskrivade måltidspriserna och bristen på moderna och ändamålsenliga matställen i Uppsala. Utredningen visar också, att inte mindre än 53 % av de tillfrågade uteätande studenterna anser de höga matkostnaderna som den primärt restriktiva faktorn beträffande sina matvanor.

Vad matkostnaderna beträffar, visar utredningen ytterligare att den procentuella matkostnadsökningen för uteätarna enligt approximativa beräkningar uppgår till över 50 % sedan 1949 och till ungefär 90 % sedan 1946. I detta sammanhang måste emellertid påpekas, att efter matvaneundersökningen måltidspriserna vid de typiska studentmatsalarna i Uppsala ytterligare har höjts med i genomsnitt ca 10 %. Att de ökade levnadsomkostnaderna drabbat uppsalastudenterna speciellt hårt framgår av en jämförelse mellan genomsnittskostnaderna på de olika kårorterna per statligt naturastipendium, såsom dessa beräknats av statsstipendienämnderna på respektive kårorter för budgetåret 1955/1956. I Lund beräknas sålunda kostnaden för kost och logi per stipendiat till 2 080 kronor, i Stockholm till 2 230 kro-

nor, i Göteborg till 2 250 kronor och i Uppsala till 2 295 kronor. Dessa differenser torde huvudsakligen bero på skillnader i måltidspriserna vid de av statsstipendienämnderna godkända matställena på respektive kårorter. Det är också påfallande, att kostnaderna är lägst i Lund och Stockholm, vilka är de kårorter, som torde vara bäst försedda med studentkonviktorier, medan kostnaderna är högst i Uppsala, där studentkonviktorium helt saknas. Då det statliga stipendiestödet i form av naturastipendier åt de studerande vid universitet och högskolor är avsett att successivt utbyggas, torde det även vara statsmakterna angeläget att tillse, både att statsstipendiaterna tillförsäkras en god matstandard och att kostnaderna för varje naturastipendium med bibehållande av denna goda standard blir så låga som möjligt.

I sitt utlåtande över de vid 1955 års riksdag väckta motionerna anförde statsutskottet bland annat, att även Uppsala studentkår i princip borde kunna komma i åtnjutande av lån av statsmedel för ifrågavarande ändamål. Utskottet konstaterade, att studentkårens i motionerna omnämnda framställning i ämnet hösten 1954 allttjämt var beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn härtill och då utskottet icke ansåg sig böra i anledning av motionerna förorda något investeringsanslag för budgetåret 1955/56, syntes det böra i första hand ankomma på Kungl. Maj:ts att pröva frågan om möjligheterna att framdeles bereda utrymme för en kapitalinvestering för ändamålet. Riksdagen följde utskottets förslag.

Ehuru några medel således icke anvisades för budgetåret 1955/56, ansåg studentkåren likväl det vara nödvändigt att redan i början av vårterminen 1955 tillsätta en särskild byggnadskommitté att fullfölja det arbete, som dithills utförts av studentkårens konviktoriekommitté, vilken till huvudsaklig uppgift haft att verkställa den förberedande planeringen för uppförande av en studentmatsal.

Byggnadskommittén har genom förhandlingar med de kommunala myndigheterna funnit, att den planerade byggnadens förläggning i kvarteret Ubbo icke kommer att möta några hinder ur stadsplanesynpunkt.

Då det emellertid under våren 1955 visade sig, att frågan om en ny byggnad för administrationslokaler åt Uppsala universitet hade mycket hög prioritet i universitetets utbyggnadsplan, och då man från både studentkårens och universitetets sida sedan lång tid tillbaka räknat med att denna byggnad måste förläggas just till kvarteret Ubbo, träffades under maj månad överenskomelse mellan Uppsala studentkår och Uppsala universitet, i detta ärende företrätt av kungl. byggnadsstyrelsen, om samgående i en gemensam arkitektpristävling rörande kvarteret Ubbos bebyggelse. Härvidlag eftersträvade man särskilt att få till stånd en enhetlig stadsplanering för hela kvarteret och tillvarata möjligheterna till gemensamma nyttigheter, såsom panncentral, parkeringsplatser m. m. I början av sommaren hade ett fullständigt tävlingsprogram utarbetats och i juli månad kunde en inbjuden arkitektpristävling om Uppsala studentkårs och Uppsala universitets bebyggelse i kvarteret Ubbo utlysas. Tävlingsförslagen skall enligt programmet vara inlämnade senast den 1 februari 1956 och vara så utformade, att de kan läggas till grund för utförande. I tävlingsprogrammet påpekas särskilt att ansökan om statsanslag för konviktorielokalerna allttjämt ligger under Kungl. Maj:ts prövning, varför dessa lokaler bör utformas inom ramen för tidigare beräknade kostnader för den planerade studentmatsalen.

Under vårterminen 1955 företog Uppsala studentkår en undersökning rörande måltidspriserna på de olika kårorterna i landet. Sålunda visade sig priserna per middagsmål på de speciella studentmatsalarna för Stockholms högskolas, kungl. tekniska högskolans, skogshögskolans, Lunds respektive Göteborgs universitets och lantbrukshögskolans studentkårer vara respektive

kr. 2: 40, 2: 30, 2: 25, 2: 46, 2: 10 och 2: —. Under samma tid var middagspriset på de matställen i Uppsala, dit statsstipendienämnden brukar hänvisa naturastipendiaterna, kr. 2: 75 per måltid. På ett matställe betalade dock statsstipendienämnden i Uppsala redan vid denna tid kr. 3: 05. Sedan dess har emellertid måltidspriserna i Uppsala höjts i oroväckande hög grad, så oroväckande att statsstipendienämnden i Uppsala den 16 januari 1956 funnit sig föranlåten att till garantilänenämnden ingiva en skrivelse i ämnet.

Av skrivelsen framgår, att matserveringarna fr. o. m. vårterminen 1956 höjt inackorderingspriserna för två mål per dag från kr. 175: — till 187: — per månad (30 dagar). Statsstipendienämnden får tillika upplysa, att de flesta av dessa matserveringar fr. o. m. höstterminen 1954 höjde motsvarande priser från kr. 150: — till 165: — per månad och fr. o. m. höstterminen 1955 från kr. 165: — till 175: — per månad. Priserna har sålunda under loppet av ett och ett halvt år höjts med 25 %.

Enligt upplysningar som inhämtats från statsstipendienämnden i Stockholm är inackorderingspriserna på Stockholms högskolas studentkärs restaurang nu kr. 153: — och på tekniska högskolans studentkärs restaurang kr. 147: — för två mål per dag under 30 dagar.

Av dessa upplysningar framgår att statsstipendienämnden i Uppsala per månad och stipendiat betalar cirka kr. 40: — mer än statsstipendienämnden i Stockholm för den s. k. kostförmånen. Under de nio månader, som stipendieåret varar, skulle således merkostnaden för statsstipendienämnden i Uppsala per stipendiat bli cirka kr. 360: —. Då nämnden i Uppsala för läsåret 1955/56 delat ut 474 naturastipendier, kan vidare räknas ut att den totala merkostnaden uppgår till över kr. 170 000, dvs, att om matkostnaderna i Uppsala varit desamma som vid de båda studentmatsalarna i Stockholm, skulle med oförändrat stipendieanslag för Uppsalas del ytterligare mellan 70 och 80 hela (kost och logi) statsstipendier ha kunnat delas ut. Det är givet att betydelsen av smärre differenser i måltidspriserna ökar i samma takt som det statliga stipendiesystemet utbygges. Inför de upplysningar, som nu lämnats av statsstipendienämnden i Uppsala, synes man omöjligen med hänvisning till statsfinansiella svårigheter kunna avvisa uppsalastudenternas begäran om statliga medel för ett konviktorium. Närmast till hands ligger snarare frågan, om statsmakterna har råd att icke anvisa medel för uppförande av en studentmatsal i Uppsala.

Det torde således icke längre råda den minsta tvekan om att studentsociala utredningen gjorde ett riktigt och väsentligt påpekande när den i sitt betänkande (SOU 1948: 42, s. 199) framhöll, att »en av studentmatsalarnas främsta fördelar torde ligga däri, att de kunna verka prisreglerande eller prispressande, varigenom en eventuell statlig subvention i en eller annan form även kommer andra studerande till godo än dem, som intaga sina måltider på konviktoriet. Detta gäller givetvis i första hand universitetsstäderna, där studenterna huvudsakligen betjänas av smärre matställen av jämförlig karaktär med en av studentorganisationerna förvaltd matservering. Det torde t. ex. vara odisputabelt, att Lunds studentkärs konviktorium spelat en avsevärd roll såsom regulator för matpriserna i Lund. Otvivelaktigt skulle ett konviktorium i Uppsala komma att få en liknande betydelse.»

Ytterligare en omständighet må här komma in i bilden till klargörande av uppsalastudenternas situation. Under de två sista åren har ett flertal utredningar publicerats rörande studentantalets sannolika utveckling under den senare delen av 1950-talet och 1960-talet. Samtliga prognoser pekar på att antalet studerande vid universitet och högskolor under den närmaste tioårsperioden kommer att stiga med 50—100 %. För att planlägga den högre undervisningen och planera den upprustning av de högre undervisningsan-

stalterna, som erfordras för att de väntade stora studentkullarna skall kunna beredas tillfredsställande högskoleutbildning, har 1955 års universitetsutredning tillsatts. Det är med glädje man från alla håll konstaterat ett stigande intresse från statsmakternas sida för den högre utbildningens utbyggnad och effektivisering. Det måste dock anses vara ett oavvisligt krav, att det jämsides med den erforderliga förstärkningen av institutioner och undervisningsresurser också företas en upprustning av de studentsociala stödåtgärderna. I synnerhet när dessa åtgärder innebär omfattande bygghänsyn, är det väsentligt att planeringen sker i god tid. Från Uppsala studentkårs sida föreligger denna vår så långt framskridna planer på uppförande av en studentmatsal, att endast avsaknaden av erforderliga medel hindrar studentkåren att under nästa budgetår påbörja bygghänsynen.

I sin underdåniga framställning år 1954 beräknade studentkåren att kostnaderna för uppförandet av en studentmatsal skulle uppgå till 985 000 kr. Denna summa hade beräknats på kostnadskalkyler, vilka bilagts 1954 års framställning och utförts i november 1954. Under tiden 1 november 1954 till 1 september 1955 har emellertid byggnadskostnadsindex stigit med 4,5 % enligt senast fastställda officiella indextal. Till följd härav måste studentkåren nu räkna med en byggnadskostnad för den planerade matsalen av minst 1 030 000 kr.

Utskottet. Med anledning av vid fjolårets riksdag väckta motioner uttalade utskottet sig i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1955: 57 rörande frågan om lån till Uppsala studentkår för uppförande och inredande av en studentmatsal. Utskottet erinrade härvid om att staten tillhandahåller kårlokaler för de studerande vid karolinska institutet, tandläkarhögskolorna, gymnastiska centralinstitutet, skogshögskolan, veterinärhögskolan och lantbrukshögskolan. Utskottet framhöll vidare, att under fonden för låneunderstöd under de senaste budgetåren anvisats ränte- och amorteringsfria lån åt akademiska föreningen i Lund och tekniska högskolans i Stockholm studentkår för utbyggnad av respektive kårlokaler ävensom att utskottet förordat anvisande för budgetåret 1955/56 av ett investeringsanslag till lån åt Chalmers tekniska högskolas studentkår. Mot bakgrunden härav fann utskottet i princip även Uppsala studentkår böra kunna komma i åtnjutande av lån av statsmedel för motsvarande ändamål. Utskottet konstaterade, att en i motionerna omnämnd, av Uppsala studentkår år 1954 gjord framställning i ämnet alltjämt vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn härtill och då utskottet icke ansåg sig böra i anledning av de föreliggande motionerna förorda något investeringsanslag för budgetåret 1955/56 syntes det utskottet i första hand böra ankomma på Kungl. Maj:t att pröva frågan om möjligheterna att framdeles bereda utrymme för en kapitalinvestering för ändamålet.

Kungl. Maj:t har icke för innevarande års riksdag framlagt något förslag i ämnet. Utskottet anser sig böra i anledning av det nu i motionerna I: 248 och II: 399 gjorda yrkandet understryka vikten av att vitala studentsociala behov — vartill förevarande fråga hör — bli tillgodosedda genom insatser från statens sida. Uppsalastudenternas situation beträffande måltidsförhållandena är såsom i motionerna ingående belysts uppenbarligen prekär

och svårigheterna på området komma utan tvivel att ytterligare accentueras genom den successivt ökade tillströmning av studerande till universitetet, som är att emotse under den närmaste tioårsperioden. Åtgärder synas därför utskottet vara av nöden, i syfte att möjliggöra för Uppsala studentkår att inom snar framtid realisera föreliggande byggnadsprojekt. Detta synes utskottet kunna ske om staten lämnar erforderligt lån för ändamålet för budgetåret 1957/58. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t vid budgetberedningen instundande höst tager förevarande lånefråga under förnyad omprövning, så att förslag i ämnet kan föreläggas 1957 års riksdag.

Av den ståndpunkt, utskottet sålunda intagit, följer att utskottet icke finner sig böra tillstyrka bifall till det i motionerna I: 248 och II: 96 framställda yrkandet. Utskottet förordar emellertid att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet ovan anfört.

Utskottet hemställer alltså,

- a) att motionerna I: 248 och II: 399 icke må av riksdagen bifallas;
- b) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

16:o Lån till Stockholms högskolas studentkår. I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Carl Albert Anderson m. fl.* (I: 249) och den andra inom andra kammaren av herr *Håstad m. fl.* (II: 390), har hemställts, att riksdagen må till lån till Stockholms högskolas studentkår, för täckande av kostnader för tillbyggnad av studentkårens kårhus, för budgetåret 1956/57 anvisa ett investeringsanslag av 1 075 000 kronor.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för motiveringen till nämnda yrkande får utskottet hänvisa till motionen I: 249.

Till stöd för detta yrkande har anförts bland annat följande.

Stockholms högskolas studentkårs kårhus, som är beläget vid Holländargatan i Stockholm, har varit i bruk sedan år 1935. Studentkåren har i framställningar till Kungl. Maj:t i november 1950 och i februari 1952 hemställt om statsanslag eller ränte- och amorteringsfritt lån om sammanlagt 750 000 kronor för uppförande av en planerad tillbyggnad av kårhuset. Sedan tidigare kostnadsberäkningar till följd av byggnadskostnadernas stegring reviderats, har studentkåren i framställning till Kungl. Maj:t i november 1955 anhållit om ett med 325 000 kronor höjt statsbidrag eller tillsammans 1 075 000 kronor. — Studentkårens upprepade framställningar ha icke föranlett proposition till riksdagen.

Sedan Stockholms högskolas studentkår i november 1950 första gången ansökt om statsbidrag för tillbyggnad av sitt kårhus, ha anslag för motsvarande ändamål beviljats Akademiska föreningen i Lund, tekniska högskolans i Stockholms studentkår och Chalmers tekniska högskolas studentkår. Av dessa kårer hade tekniska högskolans i Stockholm studentkår inlämnat ansökan om statsbidrag i september 1950. För Chalmers tekniska högskolas studentkårs del hade kollegienämnden vid högskolan hemställt om anslag första gången för budgetåret 1951/52; studentkåren vid hög-

skolan hade sedermera ingivit egna framställningar i ärendet, den senaste gången i augusti 1954. Riksdagen har, i anledning av propositioner, beviljat tekniska högskolans i Stockholm studentkår anslag för budgetåren 1951/52 och 1952/53 och Chalmers tekniska högskolas studentkår anslag för budgetåret 1955/56. — Sedan år 1950 har staten därjämte låtit bygga kårlokaler för studentkårerna vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och veterinärhögskolan. — Det bör dessutom antecknas, att — sedan år 1950 — även Uppsala studentkår ingivit ansökan om statsbidrag för uppförande och inredande av en studentmatsal, första gången i augusti 1952 och sedermera i november 1954 och i november 1955; i den senaste ansökan beräknas medelsbehovet till 1 050 000 kronor.

Det nuvarande kårhuset vid Holländargatan, som har en volym av cirka 11 000 m³, innehåller bl. a. en matsal med plats för cirka 250 samtidigt spisande gäster, en mindre kafélokal, ett postseminarium, expeditionslokaler, ett sammanträdesrum, en klubbvåning med ett hundratal sittplatser och ett bibliotek med ett tiotal sittplatser, nio bostadsrum, en vaktmästarbostad och ett motionsrum om knappt 60 m², förlagt till källarvåningen.

Tillbyggnaden skall uppföras i kvarteret Luftspringaren vid Saltmätargatan på en med det nuvarande kårhuset parallellt belägen tomt, vilken äges av Stockholms stad och reserverats för studentkåren. Ritningar till tillbyggnaden ha utförts av det nuvarande kårhusets arkitekt, professor Paul Hedqvist. Byggnaden kommer att uppföras i fem våningar samt en källarvåning. Tillbyggnadens volym blir cirka 13 000 m³; det nuvarande kårhuset har, såsom ovan nämnts, en volym av cirka 11 000 m³. Tillbyggnaden skall inrymma bl. a. väsentligt vidgade utrymmen för mat- och kaféserving samt för restaurangens kök, fem sammanträdesrum av varierande storlek, av vilka fyra äro avsedda även för matserving, en åhörarsal med scen och med 550—600 sittplatser, ett bibliotek, expeditionslokaler samt en vaktmästarbostad. Källarvåningen inredes till lager eller garage och uthyes.

Den kraftiga ökningen av antalet studerande vid Stockholms högskola har gjort studentkårens nuvarande kårhus alldeles otillräckligt. När uppförandet av kårhuset i början av 1930-talet påbörjades, hade studentkåren cirka 1 200 medlemmar; vid invigningen år 1935 hade antalet ökat till 1 700. År 1950, då den första ansökan om statsbidrag ingavs, utgjorde antalet 2 400; för närvarande har studentkåren cirka 4 000 medlemmar. Till dessa komma så handels-högskolans cirka 800 studerande, vilka enligt donationsbestämmelser äga utnyttja studentkårens kårhus. Kårhuset skall således rymma mer än tre gånger så många studenter som det antal för vilket det är dimensionerat! Enligt sedvänja äga även studerande vid andra högskolor i Stockholm intaga måltider i kårhusets restaurang; i betydande utsträckning utnyttjas denna möjlighet av de studerande vid de närbelägna läroanstalterna, farmaceutiska institutet och socialinstitutet samt tekniska högskolans lantmätar- och arkitektlinjer, vilka sistnämnda ha sin undervisning förlagd till tekniska högskolans förutvarande lokaler Drottninggatan 95. — För närvarande ökar Stockholms högskolas studentkår i medlemsantal snabbare än någon annan studentkår i landet. Höstterminen 1955 ha mer än 1 100 nya studerande inskrivits vid högskolan, det högsta antal som någonsin noterats. En ytterligare kraftig ökning av studentantalet under de närmaste åren kan med säkerhet förutses.

Självfallet kunna studenterna vid Stockholm högskola aldrig räkna med att i sitt kårhus få samma utrymmesstandard som de kårer, vilka ha ett flertal nationshus att tillgå. Uppsalastudenternas behov av samlingslokaler ha under de senaste åren kunnat tillgodoses genom om- och tillbyggnader av flera nationshus. Till belysning av Stockholms högskolas studentkårs trångbodd-

het vilja vi i detta sammanhang även nämna, att tekniska högskolans i Stockholm studentkår — som har ungefär hälften så många medlemmar som Stockholms högskolas studentkår — ansett sig behöva ett kårhus, som är dubbelt så stort som kårhuset vid Holländargatan. Teknologernas behov av en tillbyggnad har av statsmakterna befunnits så trängande, att statsbidrag och byggnadstillstånd erhållits så gott som omgående. Stockholms högskolas studentkårs läge är utan tvekan sämre.

Kårrestaurangens matservering bygger på självserveringssystem. Särskilt vid lunchserveringen utnyttjas för närvarande restauranglokalerna i en utsträckning som går långt utöver vad skäligen krav på trevnad medgiva. Matköerna få vid toppbelastning en längd av upp till 20 meter i tredubbla led, och studenterna få vänta onormalt lång tid, innan de kunna intaga sin måltid. Ändå kan endast en åttondel av kårmedlemmarna serveras lunch i kårrestaurangen. Ett långt större antal önskar intaga sina måltider där. En betydande del av kårens medlemmar — för närvarande inemot 40 % — kommer från landsorten. De bo inackorderade i Stockholm eller dess närhet och äro i regel hänvisade till att äta ute på restaurang. Vi vilja i detta sammanhang nämna, att, med hänsyn till den utsträckning som Stockholm numera har och då rådande bostadsbrist starkt inskränker valmöjligheterna i fråga om bostadens läge, man måste räkna med att studenterna genomsnittligt ha en mycket lång resväg och att de därför i jämförelsevis stor utsträckning äro nödsakade att intaga sina måltider utom hemmet. Av de inneboende torde få ha kokmöjligheter i bostaden. I speciella studentbostäder bo 3 % av studenterna vid Stockholms högskola; i t. ex. Uppsala äro 24 % av studenterna bosatta i dylika hus. I Stockholm saknas också privata studentmatsalar, och flertalet av de studerande äro således hänvisade till vanliga restauranger. Dessa äro till följd av den utpräglade kontorsbebyggelsen i Stockholms högskolas närhet ofta fullbesatta vid lunchtid, och deras priser för lunch äro cirka 30 % högre än kårrestaurangens, vilket för närvarande uppgår till 2: 50 kronor. För middag äro prisskillnaderna än större.

Det väsentligaste syftet med tillbyggnaden av kårhuset är att öka restaurangens kapacitet och dess möjligheter att hålla låga måltidspriser. Det beräknas sålunda, att det genom tillbyggnaden skall bli möjligt att öka antalet serverade måltider med upp mot 100 %. Avsevärt större utrymmen för kafélokaler erhållas i den nya byggnaden. Härigenom tillgodoses ett angeläget behov, då, av skäl som nyss nämnts, många studenter ha långa resor och ofta i stället för lunch eller middag intaga en mindre måltid i kaféet under väntetiden mellan föreläsningar. Det nuvarande utrymmet för kaféet har visat sig alldeles otillräckligt. I detta sammanhang bör framhållas att möjligheterna att driva restaurangen rationellt, och därmed att hålla låga matpriser, i väsentlig grad äro beroende av tillbyggnaden. Den nuvarande matsalen måste användas även för större sammanträden, föredrag, diskussioner och föreläsningar av studentteatern. Genom tillbyggnaden skulle lokaler erhållas för uteslutande servering av mat, vilket möjliggör upprättande av permanenta baranordningar samt annan rationalisering av serveringen. Dessutom möjliggör tillbyggnaden en rationalisering av kök och ekonomiutrymmen, vilket ur ekonomisk synpunkt måste betecknas såsom synnerligen angeläget.

Restaurangen utgör emellertid endast ett av studentkårens lokalbekymmer, om än det allvarligaste. En svår brist är frånvaron av en ändamålsenlig och tillräckligt stor samlingsal. Ingen annan svensk studentkår av jämförlig storlek saknar tillgång till aula. Utan en dylik är det ej möjligt att tillfredsställande bedriva sådan verksamhet som allmänt anses höra till en studentkårs centrala uppgifter, dvs. föredrag, debatter och allmänkulturella program. Högskolans styrelse har upprepade gånger framhållit betydelsen av att

högskolan genom tillbyggnaden finge tillgång till en aula. Förutom en större samlingslokal erfordras ett antal sammanträdesrum av varierande storlek. Vid högskolan finnas ett hundratal föreningar, vilka alla kunna göra anspråk på att få förlägga sina sammankomster till kårhuset. I det nuvarande kårhuset finnes emellertid — förutom tre små rum för respektive fakultetsföreningar — en enda lokal, som är speciellt avsedd för sammanträden. Den rymmer ett fyrtiotal sittplatser. I övrigt måste serveringslokalerna, biblioteket och klubbvåningen tagas i anspråk för sammanträden, vilket medför avsevärda olägenheter för de kårmedlemmar som, utan att taga del i föreningslivet, önska besöka kårhuset för att där sammanträffa med sina studiekamrater. På grund av denna kårhusets otillräcklighet måste studentkåren ransonera uthyrningen av tillgängliga lokaler, varför föreningarna ofta få vänta mer än en månad, innan de kunna få disponera en lokal för ett kvällssammanträde.

Den stora samlingsalen beräknas kunna disponeras även av andra än högskolestudenter. Bildningsorganisationer av olika slag kunna här till låga avgifter få hyra en modern och rymlig åhörar- och teatersal och ha tillgång till sammanträdes- och klubbrum. Med sitt, särskilt efter tunnelbanans tillkomst centrala läge, med sin stora samlingsal, en rad sammanträdesrum samt egen restaurang med stor kapacitet bör det utvidgade kårhuset dessutom sommardag bli ett utmärkt »kongresshus».

Kostnaderna för uppförande av tillbyggnaden ha enligt en genom professor Hedqvist företagen kostnadsutredning beräknats till 2 600 000 kronor. Totalkostnaden, inklusive inredning, torde kunna uppskattas till 2 800 000 kronor. Beträffande finansieringen av tillbyggnaden skall här antecknas, att studentkåren år 1950 från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse erhållit en donation på 500 000 kronor; donationen utbetalas först när uppförandet av nybyggnaden påbörjas. År 1951 beslöt Stockholms stadsfullmäktige upplåta tomt för tillbyggnaden mot enbart en formell, årlig avgäld och förband sig därjämte att lämna studentkåren ett ränte- och amorteringsfritt lån till ett belopp, motsvarande en tredjedel av det statsbidrag som kunde komma att beviljas. Statsbidraget har, såsom ovan angivits, beräknats till 1 075 000 kronor och bidraget från Stockholms stad sålunda till 360 000 kronor. Under de senaste åren har studentkåren vidare kunnat göra smärre avsättningar för kårhustillbyggnaden; dessa uppgå nu till cirka 65 000 kronor. Resterrande kostnader 800 000 kronor avser studentkåren att bestrida genom upplåning.

Mer än fem år har nu förflutit sedan Stockholms högskolas studentkårs första ansökan om statsbidrag för kårhustillbyggnaden ingavs. De i det föregående lämnade uppgifterna giva enligt vår mening vid handen, att behovet av en tillbyggnad av Stockholms högskolas studentkårs kårhus måste betraktas såsom synnerligen trängande. Vi vilja härvid särskilt peka på hurusom studentkåren — i förhoppning om att därmed kunna påskynda realiserandet av sitt byggnadsprojekt — i fråga om en avsevärd del av de erforderliga medlen beslutat tillgripa en finansieringsform, som, såvitt bekant, icke begagnats av någon annan studentkår. Genom överskottsmedel av den utvidgade kårhusrörelsen och med hjälp av särskilda uttaxeringar har studentkåren ansett sig kunna bära ett lån på 800 000 kronor med en annuitet på 5 %. Studenterna ha anfört, att de ha velat taga på sig denna utgiftsbörda för att det därigenom skulle vara möjligt att begränsa behovet av allmänna medel för byggnadens finansiering, under förutsättning att byggnadsarbetet därigenom kunde påskyndas. Det synes oss, att studentkåren nu bör beviljas ett lån för här avsett ändamål.

Sammanfattningsvis vilja vi framhålla:

1. Behovet av en tillbyggnad av Stockholms högskolas studentkårs kårhus synes framgå därav att kårhuset, som togs i bruk år 1935, är dimensionerat för 1 600 personer, under det att studentkåren för närvarande har cirka 4 000 medlemmar, vartill komma handelshögskolans cirka 800 studenter, vilka jämväl äga utnyttja kårhuset.

2. Av Stockholms högskolas studentkårs medlemmar komma inemot 40 % från landsorten; de äro inackorderade i Stockholm eller dess närhet och äro i regel hänvisade till att äta ute på restaurang. Även de i Stockholms stad och dess grannkommuner mantalsskrivna studenterna äro emellertid till följd av långa resvägar i stor utsträckning tvingade att intaga sina måltider utom hemmet. Kårrestaurangen, vars priser ligga väsentligt under priserna hos de privata restaurangerna i högskolans närhet, saknar dock med nuvarande knappa resurser möjlighet att tillgodose efterfrågan.

3. Då staten låtit bygga kårlokaler för, respektive beviljat lån till andra studentkårer, synes man ha utgått från att även ett avsevärt lägre medlemsantal än Stockholms högskolas studentkårs utgör ett tillräckligt underlag för beviljandet av statsbidrag till byggande av kårlokaler. Med hänsyn till att ett flertal sådana kårlokaler tillkommit efter det att Stockholms högskolas studentkår år 1950 första gången ansökt om statsbidrag, synes det oss, att nämnda studentkår nu bör stå i tur att beviljas medel för tillbyggnad av sitt kårhus.

Utskottet vill med anledning av motionerna I: 249 och II: 390 hänvisa till vad utskottet under nästföregående punkt anfört och särskilt till vad utskottet uttalat i fråga om tillgodoseende under statens medverkan av vitala studentsociala behov. Utskottet får erinra om att för de studerande vid Stockholms högskola föreligga särskilda svårigheter framför allt på grund av de i flertalet fall mycket långa avstånden från vederbörandes bostad till högskolan. För studentkåren vid Stockholms högskola är också avsaknaden av en efter nuvarande förhållanden och studentantal lämpad samlingslokal (aula) ett allvarligt problem.

Vidkommande finansieringen av den planerade tillbyggnaden till kårhuset föreligger beslut av Stockholms stadsfullmäktige år 1951 om upplåtande av tomt för ändamålet mot enbart en formell årlig avgift samt om beviljande åt studentkåren av ett ränte- och amorteringsfritt lån till belopp, motsvarande en tredjedel av det statsbidrag, som kunde komma att anvisas. Utskottet vill för sin del ifrågasätta huruvida icke en större insats från stadens sida skulle kunna påräknas. Utskottet får erinra om att chefen för ecklesiastikdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts den 10 februari 1956 givna bemyndigande tillkallat särskilda sakkunniga för utredning beträffande Stockholms högskolas framtida ställning, med uppdrag tillika att å statens vägnar upptaga förhandlingar med Stockholms stad och högskolan rörande statens, Stockholms stads och högskolans inbördes förhållanden i ekonomiskt och organisatoriskt hänseende. Enligt utskottets mening torde härvid förhandlingar lämpligen böra upptagas jämväl angående stadens andel i finansieringen av kårhusets tillbyggnad.

I likhet med vad utskottet uttalat under nästföregående punkt förutsätter utskottet, som icke är berett att för nästa budgetår tillstyrka anvisande

av det i motionerna I: 249 och II: 390 påyrkade investeringsanslaget och alltså avstyrker bifall till motionerna, att Kungl. Maj:t vid budgetberedningen instundande höst tager förevarande lånefråga till Stockholms högskolas studentkår under förnyad omprövning.

Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet ovan anfört.

Utskottet hemställer förty,

a) att motionerna I: 249 och II: 390 icke må av riksdagen bifallas;

b) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Uppskjutna frågor

17:o) Utskottet kommer framdeles att avgiva utlåtande i fråga om nedannämnda av Kungl. Maj:t under följande punkter framställda förslag, nämligen

punkten 8: Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm och

punkten 9: Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola, vilket utskottet härmed får för riksdagen anmäla.

Stockholm den 11 maj 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Ohlon, Leander, Näs-gård, Gillström, Näsström, Boman, Gustaf Andersson, Sundelin, Einar Persson, Birger Andersson, Ragnar Persson, Nils Theodor Larsson, fröken Ranmark och herr Arrhén; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Åkerström, Rubbestad, Hoppe, Petterson i Degerfors, Andersson i Mölndal, Widén, Johansson i Mysinge, Nihlfors, fru Ericsson i Luleå, fröken Vinge, herr Blidfors, fröken Karlsson och herr Helén.

Reservationer

vid *punkten 12* (Nybyggnad för konstfackskolan)
av herrar *Arrhén, Skoglund* i Doverstorp och fröken *Karlsson*, vilka ansett att

dels utskottets yttrande på s. 12 från och med det stycke, som börjar med »Förslag till», till och med det stycke, som slutar med »ecklesiastikdepartementets byggnadskvot», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Förslag till en så omfattande omändring och utökning av det ursprungliga byggnadsprojektet, vilket förslag innebär en mycket avsevärt ökad statlig kapitalinvestering, borde enligt utskottets mening ha av Kungl. Maj:t i särskild proposition framlagts för riksdagen och icke såsom nu skett redovisats i en från ecklesiastikdepartementet till utskottet överlämnad promemoria.

Ett realiserande av nämnda förslag anges erbjuda vissa fördelar. I vad mån så är fallet undandraget sig emellertid utskottets bedömning, då någon allsidig och någorlunda fullständig utredning till belysande av frågan icke föreligger. Utskottet anser det uteslutet att på grundval av nu tillgängligt material tillstyrka en utvidgning av byggnadsprojektet av så betydande omfattning som här är fråga om. I nuvarande ansträngda ekonomiska läge måste stark återhållsamhet iakttagas även beträffande mycket angelägna investeringar, såväl enskilda som offentliga. Det har i förevarande fall icke visats att frågan över huvud taget prövats från denna utgångspunkt.

Utskottet vill även fästa uppmärksamheten vid att ett godtagande av det nya förslaget skulle för budgetåret 1956/57 innebära en ökad kapitalinvestering på minst 5 000 000 kronor, vilket belopp enligt departementspromemorian är avsett att äskas på tilläggsstat för nämnda budgetår. Det är enligt utskottets mening anmärkningsvärt att anslag för budgetåret 1956/57, som redan nu bedömes erforderligt, icke av departementschefen upptages på ordinarie riksstat.

Utskottet avstyrker alltså det i departementspromemorian framlagda förslaget.»

dels ock utskottets hemställan under a) bort ha följande lydelse:

»a) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört rörande utförande av en nybyggnad för konstfackskolan;»